

УДК 37.02:81'24

О.Е. Можаровська
м. Вінниця, Україна

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ З МЕТОЮ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми. Необхідність приєднання України до Болонського процесу було продиктовано часом та передбачає прагнення мати конкурентноспроможних фахівців на європейському ринку праці. Саме в цьому полягає одна з основних цілей вищої освіти — підготовка висококваліфікованих, конкурентноспроможних фахівців. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у використанні освітніх інновацій, технологій. Однією з таких технологій є метод проектів, який застосовувався ще на початку двадцятого століття в США та інших країнах світу й успішно застосовується нині, зокрема у процесі навчання студентів іноземних мов у вищих навчальних закладах України.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Теоретичне обґрунтування та умови реалізації методу проектів розкривають Є. Ахмеджянова, Г. Гордійчук, В. Гузєєв, Р. Гуревич, М. Кадемія, Н. Пахомова, Є. Полат, І. Соловійов.

Проблему використання методу проектів у процесі іншомовної підготовки розглядали Е. Арванітопуло, І. Бекренєва, І. Зимняя, О. Кільмухаметова, Л. Морська, Я. Пришляк, Ж. Фріцко.

Мета статті — розкриття сутності методу проектів та шляхів його втілення в навчальний процес іншомовної підготовки фахівців технічних спеціальностей.

Наукова новизна зумовлена авторським підходом щодо проблематики використання методу проектів у процесі іншомовної підготовки фахівців технічних спеціальностей з метою підвищення якості навчання та досягнення вищого рівня навчально-виховного процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з загальноприйнятою думкою, метод проектів започатковано на початку XX століття в США. Але у 1879 р. при Вашингтонському університеті у Сент-Луїсі було засновано школу ручного навчання, в роботі якої використовувався цей метод. Школярам було необхідно не тільки розробити проекти, але й реалізувати їх у майстернях. За цих умов учні самі відповідали за планування та реалізацію проекту.

Якість сучасної освіти визначається, на наш погляд, рівнем засвоєння студентами предметних знань, умінням використовувати їх на практиці, самовдосконаленням, застосуванням на практиці міждисциплінарних зв'язків, комунікативними вміннями, навичками роботи з інформацією, що представлена в різному вигляді, використанням її з метою вирішення різних завдань, умінням працювати в групі тощо. Ідея методу проектів базується на перенесенні акценту з виконання різного виду вправ на активну розумову діяльність студента, що вимагає володіння ним значними мовними засобами, творчого підходу, сформованості комунікативних навичок.

На думку професора Є. Полат, яка є одним із теоретиків проектної діяльності, метод проектів — це «узагальнена модель визначення способу досягнення поставленої мети, алгоритм пізнавальної діяльності» [6, с. 37].

Проект представляє собою вид творчої діяльності учасників, що спирається на набуті ними знання з різних предметів, із різних галузей, життєвий досвід, уяву, психологічні характеристики особистості учасників проектування. Проекти можна класифікувати за характером домінуючої в них діяльності — пошукові, дослідницькі, творчі, ігрові, практико-орієнтовані; за змістом — моно проекти (в одній галузі знань), міжпредметні; за характером координації — безпосередня та неявна; за характером контактів — між учасниками одного колективу (академічної групи), між навчальними закладами міста, регіону, такі, що охоплюють країну і, навіть, учасників різних країн світу; за кількістю учасників проекту — індивідуальні, парні, групові, колективні, масові

[2, с. 81-82].

Метод проектів — це дидактичний засіб, який сприяє формуванню навичок цілеспрямованості і дозволяє студентам знаходити оптимальні шляхи досягнення сформульованих цілей за умов відповідного керівництва з боку педагога. Контроль і самоконтроль забезпечують ефективність освоєння необхідних знань.

Зауважимо, що емоційна забарвленість процесу навчання сприяє створенню працездатних творчих колективів студентів, об'єднаних єдиною метою, мотивованих на досягнення цієї мети в задані терміни.

Робота над проектом забезпечує варіативність тематики, форм роботи, оформлення результатів згідно з отриманими висновками; підвищує ефективність набуття та засвоєння знань із предмета, що вивчається, оскільки формулює і вирішує проблему, змушуючи учасників думати, розмірковувати, застосовувати весь наявний у них багаж знань; підвищує мотивацію навчання шляхом одержання задоволення від самого процесу роботи, її результатів та форми презентації (для цього можна включати до процесу підготовки і презентації проекту жарти, ігрові моменти, ребуси тощо); уможливорює дієвість особистісного фактора (викладення власного бачення цікавої тематики, шляхів її висвітлення, можливість думати і говорити про себе, своє життя, свої захоплення та інтереси). Практична діяльність є адаптованою для використання учнями і студентами різного рівня підготовки, будь-якого віку, у будь-яких галузях знань.

Мета використання методу проектів на уроках іноземної мови полягає в формуванні лінгвістичних та країнознавчих умінь студента, тобто навчання практичному володінню іноземною мовою, вивчення культури країни-носія мови та більш повне пізнання рідної країни. Метод проектів забезпечує активну мовленнєву практику кожному учаснику, можливість формулювати і висловлювати думку, мислити на іноземною мовою, активний діалог культур. Студентам пропонуються професійно-орієнтовані теми проектів. Також студенти можуть пропонувати теми проектної діяльності самостійно, що автоматично підвищує мотивацію до роботи. В розробці проекту можуть брати участь як студенти, так і викладачі, спеціалісти з інших кафедр, тобто всі, хто бажає підвищити свою мовну кваліфікацію.

Проект може тривати впродовж короткого періоду або бути тривалим — упродовж кількох тижнів або навіть усього навчального року (наприклад, якщо це спільний довгостроковий проект з іншим навчальним закладом).

Робота над проектом відбувається за такими етапами [4, с. 109]:

- підготовчий етап включає в себе визначення теми і термінів роботи, формулювання проблеми, формування груп виконавців (беручи до уваги рівень мовної підготовки та успішності учнів);
- організаційний етап із аналізом проблеми, визначенням джерел необхідної інформації, вибором методів дослідження, розподілом ролей у групі, попереднім вибором форми презентації проекту, плануванням роботи з вирішення завдань проекту у групах;
- робочий етап включає збір, обробку і систематизацію інформації, оформлення результатів роботи, підготовку презентації (доповідь, відеофільм, конференція, конкурс тощо), аналіз і обговорення результатів, пробну презентацію проекту;
- презентація проекту з викладенням одержаних результатів, висновків, їх захистом;
- підведення підсумків із рефлексією одержаних даних, обговоренням методів і перебігу дослідження, аналізом набутого досвіду для роботи над наступними проектами, науковими роботами, аналіз важливості вибору теми для кожної людини, для життя ВНЗ, міста, країни.

Більш докладно проаналізуємо кожен етап.

Підготовчий етап — ключ до успішної роботи над проектом. Рівень кваліфікації, загальної освіченості, ерудиції викладача відіграє основну роль. На нашу думку, викладач має чітко визначити навчальні завдання. З'ясувати, яку допомогу може надати учасникам, не пропонуючи готових рішень. Йому необхідно до початку (або паралельно) роботи над проектом запропонувати систему комунікативних вправ, що зможуть забезпечити її мовленнєвий рівень.

Учасники проектування мають вільно володіти активною лексикою та граматиною в межах пропонованої тематики, вміти будувати всі типи запитань, включаючи розділові, оскільки вони часто використовуються носіями мови, систематично повторювати мовленнєві звороти типу «there is/are», комунікативні мовленнєві штампи і кліше типу «I think..., I am sure..., It seems to me..., As for me..., etc.». Зрозуміло, що тренування учасників у використанні кліше і штампів необхідно здійснювати впродовж усього терміну навчання. Викладач може заохочувати тих учасників, які часто і влучно використовують мовні штампи, кліше і звороти, більш високими оцінками при підведенні підсумків на окремому занятті і під час оцінювання результатів проекту в цілому.

Як переконує аналіз літератури з проблеми дослідження, групи учасників дослідження необхідно формувати з врахуванням психологічної сумісності, бажано включати до групи учасників із різним рівнем знань та підготовки. Формуючи мовні та мовленнєві уміння учасників, викладач у рамках проекту навчає студентів стратегії і тактики групового спілкування, оскільки ці комунікативні прийоми сприятимуть логічному, зв'язному і продуктивному висловлюванню учасників проекту.

Під час робочого етапу проектної діяльності можуть використовуватись такі методи: опитування та анкетування обстежуваного контингенту людей, бесіди та інтерв'ю, відвідування рекламних акцій, вивчення літератури, використання Інтернет-ресурсів, аналіз, систематизація та обробка одержаних даних тощо. Проект обов'язково має мати практичну значущість, професійну спрямованість. З цією метою доцільно, на нашу думку, результати проектної діяльності оформити у вигляді мультимедійної презентації, електронної газети, фотовиставки, альбому.

Як переконує власний досвід застосування проектної технології, використана в повному обсязі проектна технологія сприяє досягненню таких цілей:

- розширює словниковий запас студента, можливості міжкультурного спілкування; дозволяє закріпити вивчений лексико-граматичний матеріал із іноземної мови;
- стимулює розвиток творчого мислення, уяви, створює можливість виокремлення проблеми та її вирішення, загальну широку освіченість, інтелігентність;
- сприяє вільному висловлюванню думки і осмисленню того, що сприймається;
- за умов вдалого вибору теми проекту сприяє активній життєвій і громадянській позиції студента;
- виховує кращі моральні якості — патріотизм, любов до своєї країни, гордість за свою націю, розширює світосприймання та світогляд, тобто працює на ініціацію та підтримання національної ідеї.

Темою проекту з іноземної мови може бути будь-яка проблема, що передбачає обов'язкове використання фактів та інформації з різних галузей знань, залучає до роботи всіх учасників проекту, пропонуючи кожному завдання з урахуванням його рівня мовної підготовки. Теми проектної діяльності можуть бути пов'язані з країнами-носіями мови, країною проживання і використовувати порівняння фактів, явищ, подій, умов життя людей, нюансів менталітету, традицій, релігії, спортивного життя, сімейних цінностей тощо. У коледжах технічного спрямування теми проектів можуть відображати будь-які цікаві технічні, екологічні, інформаційні, соціальні, міждисциплінарні проблеми.

Прикладами тем проектів для студентів технічного коледжу можуть бути такі: «Історія виникнення автомобіля»; «Система електроустаткування автомобіля»; «Автоматизація системи управління рухом транспорту в м. Вінниця»; «Функції станцій технічного обслуговування»; «Творчість комп'ютера в підготовці реферату»; «Інтернет і його вплив на життя людства»; «Процесори та мікропроцесори»; «Історія виникнення радіо»; «Мобільний телефон — сучасний засіб зв'язку» тощо.

Під час вивчення теми «Automobile industry history» в проекті пропонується провести дослідження та скласти публіцистичну статтю (або розробити веб-сайт) щодо історії виникнення автомобілю. Мовна тема «Mobile phones» передбачає проект, котрий може бути присвячений

складанню й оформленню буклету про історію виникнення телефону та його сучасні різновиди. Проектна тема «Automobile electrical system» передбачає дослідницьку розробку проблеми електроустаткування автомобілів і тракторів.

Спочатку всі майбутні дії проектується студентами в теоретичному вигляді з обов'язковим виявленням можливих проблем і протиріч, із розробкою варіантів їх подолання. Потім усі ідеї перевіряються на практиці. Упродовж реалізації проекту завдання діяльності студентів можуть уточнюватися і конкретизуватися, до них можуть вноситися корективи щодо оформлення, тематики, змісту.

На етапі презентації відбувається захист проекту. З метою здійснення ефективної дискусії, викладач попередньо знайомиться з результатами роботи студентів. Учасникам необхідно яскраво представити весь зібраний матеріал, оформити його в доступній для сприйняття формі. Такою формою може бути презентація з таблицями, схемами, діаграмами, малюнками, фотомонтажем тощо. Це може бути також відеофільм, радіопередача, буклет, альбом, гумористичний спектакль тощо.

Важливим етапом проектної діяльності є етап підведення підсумків і рефлексії. Підводити підсумки можуть як викладачі, так і самі учасники або члени експертної групи з незадіяних студентів своєї чи іншої групи/факультету (додаткове включення в контингент «учасників»). Проект оцінюється в цілому, без виправлення помилок (таку роботу можна зробити на окремому занятті), виділивши додатково деякі номінації (наприклад, «найсміливіший проект», «найцікавіший», «найвишуканіший», «найвеселіший», «найсерйозніший» тощо). Під час оцінювання результатів проекту та підведення підсумків дуже важливим є оцінювання динаміки особистісного зростання учасників проекту, їх людських якостей, уміння працювати в команді, оволодіння методами наукового пошуку інформації тощо.

Ми практикуємо попередній захист проектів із метою ліквідації помилок, недоречностей тощо. Таким чином, помилки будуть знайдені заздалегідь і завершальний варіант проекту не матиме виправлень, вся увага буде зосереджена на творчому аспекті проекту, на оригінальності, різнобічності підходів до вирішення поставленої проблеми.

На нашу думку, суть та цінність навчальних проектів — навчити студентів проектувати власну траєкторію дій під час вирішення того або іншого соціокультурного питання. За умов застосування цього методу роль викладача також змінюється. Вона неоднакова на різних етапах проектування. Викладач виступає в ролі консультанта, помічника, спостерігача, джерела інформації, координатора. Головне, що на всіх етапах роботи над проектом викладач ініціює самостійну пошукову, творчу діяльність студентів, спрямовує їх на вирішення певних проблем і пошук шляхів їх розв'язання.

На думку багатьох дослідників, робота над проектами сприяє розвитку у студентів таких позитивних рис та якостей [7, с. 10-11]:

- уміння самостійно конструювати свої знання;
- уміння планувати свою роботу і час;
- навички презентації результатів своєї роботи;
- навички оцінювання своєї роботи, рефлексії;
- здатність орієнтуватися в інформаційному просторі (шукати і відбирати інформацію із різних джерел);
- комунікативні уміння і навички, а також навички групової діяльності; – загальнолюдські цінності (соціальне партнерство, толерантність, діалог);
- практичне володіння іноземною мовою.

Зауважимо, що важливим моментом у роботі викладача є створення проблемних ситуацій. З цією метою використовуються різноманітні методичні прийоми: виявляються суперечності і пропонується знайти способи їх вирішення; висвітлюються різні точки зору на одне й те саме питання; студентам пропонується розглянути явище з різних позицій (економіста, політика, юриста, журналіста); студенти заохочуються до аналізу порівняння, узагальнення інформації; використовується технологія «мозковий штурм» тощо.

Є. Ахмедзянова пропонує алгоритм дій учителя з організації проектної діяльності [1, с. 75]:

1. Створення позитивної мотивації до роботи через формування цікавої та близької учням проблеми, створення проблемної ситуації.
2. Спільна участь учителя й учнів в аналізі проблеми.
3. Висунення гіпотез, які можна перевірити, і відмова від хибних.
4. Знайомство з методами дослідження проблеми та даними науки.
5. Складання плану роботи.
6. Виявлення зв'язків теми дослідження з іншими (близькими) темами.
7. Пошук протиріч.
8. Висування нових гіпотез та їх обговорення.
9. Проміжний контроль і корекція перебігу роботи.
10. Проведення попереднього захисту роботи, надання рекомендацій.
11. Остаточне оформлення та захист роботи (її презентації).

Головне завдання викладача під час роботи над проектом — фасилітація (стимулювання та ініціювання) осмисленого навчання.

Отже, метод проектів розвиває у студентів цікавість до вивчення іноземної мови, наполегливість у досягненні мети, уяву, мислення, пам'ять, комунікативні навички, звичку і вміння працювати в команді, активний погляд на життя. За умов використання методу проектів змінюється і роль викладача: він виступає не як трансформатор конкретних знань, а як консультант, помічник, спостерігач, координатор і джерело нової інформації. Викладач навчає засобом роботи, «навчає навчатися».

Таким чином, можемо зробити висновки про те, що у сучасній методиці викладання іноземних мов метод проектів застосовується як одна з інноваційних педагогічних технологій. Він є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку освіти, оскільки відповідає її загальним вимогам і тенденціям, а також підвищує мотивацію та особисту відповідальність учасника за прогрес в одержанні знань, виводить викладача на новий фаховий рівень і може ефективно використовуватися в іншомовній підготовці майбутніх фахівців.

Література:

1. Ахмедзянова Е. В. Проектная деятельность учащихся в рамках образовательной средней школ / Е.В. Ахмедзянова // Педагогические науки. — № 4. — 2007. — С. 75 — 81.
2. Бекренёва И. И. Використовуємо сучасні підходи у викладанні англійської мови / И. И. Бекренёва. — Х. : Видавнича група «Основа», 2007. — 195 с.
3. Гузеев В. В. Консультации: метод проектов / В. В. Гузеев // Педагогические технологии. — 2007. — № 2. — С. 43 — 46.
4. Кильмухаметова Е. Ю. Метод проектов как эффективный инновационный метод обучения иностранным языкам / Е. Ю. Кильмухаметова // мат. Всеросс. научно-практ. конф. «Инновационные технологии в языковом образовании». — Хабаровск — 2008. — С. 109 — 114.
5. Морська Л. І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов : навчальний посібник / Л. І. Морська. — Тернопіль : Астон, 2008. — 256 с.
6. Полат Є. С. Що таке проект: Типологія проектів / Є. С. Полат // Відкритий урок. — 2004. — № 5-6 — с. 37 — 45.
7. Пришляк Я. Я. Активізація навчального процесу на уроках у середніх класах та використання методу проектів / Я. Я. Пришляк // Англійська мова та література. — 2011. — № 11. — С. 9 — 12.

У статті аналізується сутність методу проектів, окреслюються шляхи його використання у процесі іншомовної підготовки фахівців технічних спеціальностей.

Ключові слова: метод проектів, проект, іншомовна підготовка, комунікативні навички, групова діяльність, самостійна діяльність.

В статье анализируется сущность метода проектов, определяются пути его использования в процессе иноязычной подготовки специалистов технических специальностей.

Ключевые слова: метод проектов, проект, иноязычная подготовка, коммуникативные навыки, групповая

деятельность, самостоятельная деятельность.

The article analyzes the nature of project method, outlines its use in the process of foreign language training technical skills.

Keywords: *project method, project, foreign language training, communication skills, group activity, independent activity.*

УДК 378.016:785

Н.Г. Мозгальова
м. Вінниця, Україна

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СКЛАДОВА В СТРУКТУРІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Здобуття Україною незалежності, докорінні перетворення в політичній, соціальній, культурній сферах життєдіяльності суспільства гостро поставили питання про необхідність реформування системи вищої освіти, значного поліпшення якості підготовки фахівців, формування у них знань, практичних умінь і навичок продуктивної професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах. Тому у вищих педагогічних навчальних закладах домінантою навчального процесу повинно стати формування нового покоління майбутніх учителів музики, спроможних вийти за межі навчального предмета, стати для учнів своєрідним транслятором музичної культури і традицій світового виконавського мистецтва.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності активізації інтелектуально-творчого потенціалу майбутніх учителів музики в процесі інструментально-виконавської підготовки.

Наразі науковці, пропонуючи різноманітні підходи до визначення шляхів підвищення якості інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики, зосереджують свою увагу переважно на окремих сторонах змісту або ж процесу навчання гри на музичних інструментах, розглядаючи це питання з позицій історико-стильового підходу (В. Буцяк, О. Катрич, В. Сирятський, О. Щербиніна), ціннісних вимірів фортепіанного виконавства (Н. Гуральник, О. Реброва), ансамблевої та концертмейстерської підготовки (М. Моїсєєва, Т. Карпенко, О. Кубанцева), формування виконавської культури та інтерпретаторських умінь (Н. Згурська, В. Критський). Однак, попри тривале і широке вивчення спостерігається нестача досліджень присвячених проблемі формування інтелектуального потенціалу майбутніх учителів музики.

Акцентування уваги в процесі інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики на інтелектуальному компоненті пояснюється тим, що саме інтелект допомагає вільно орієнтуватися у величезному об'ємі музичних знань і створювати на цій основі цікаві інтерпретації виконуваних творів.

Широке коло дослідників вважає інтелект (від лат. — розуміння, осягнення) відносно стійкою структурою розумових здібностей індивіда. У психологічних концепціях інтелект ототожнюється з системою розумових операцій, зі стилем і стратегією вирішення проблем, з ефективністю індивідуального підходу до ситуації, що вимагає пізнавальної активності з когнітивним впливом. Найбільш розповсюдженим є розуміння інтелекту як біопсихічної адаптації до обставин життя (Дж. Кеттел, В. Штерн, Ж. Піаже та ін.), в основі якої — єдність продуктивних творчих компонентів (М. Вертхеймер, В. Келер). У славнозвісній роботі «Історія інтелекту» Ж. Піаже обґрунтував теорію, що базується на вченні про функції інтелекту і про його стадії розвитку: «інтелектуальні операції, вищою формою яких є логіка і математика, виступають реальними діями в подвійному розумінні: як результат дій суб'єкта самого по собі і як результат можливого досвіду, що виникає із взаємодії з навколишньою дійсністю» [цит. по 1,